

Žymus mokslininkas selekcininkas, akademikas Juozas Lazauskas švenčia garbų jubiliejų

Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys (akademikas) ir Rusijos žemės ūkio mokslų akademijos užsienio narys profesorius habilituotas daktaras Juozas Lazauskas yra labai daug nusipelnęs žemės ūkio mokslui. Ypač svarūs jo darbai agronomijos moksle.

Juozas Lazauskas gimė 1931 m. vasario 8 d. Lazdijų rajono Vilkininkų kaime. 1958 m. su pagyrimu baigė Lietuvos žemės ūkio akademijos (dabar – Lietuvos žemės ūkio universitetas) Agronomijos fakultetą.

Su moksline veikla savo gyvenimą jis susiejo labai anksti. Dar studijuodamas itin aktyviai dalyvavo Studentų mokslinės draugijos veikloje. Jaunas specialistas buvo paskirtas dirbti Lietuvos žemdirbystės instituto (LŽI) Vokės filiale.

Dirbdamas LŽI, J. Lazauskas perėjo visus mokslo darbuotojo kelio etapus – 1958–1959 m. dirbo jaunesniuoju, 1959–1960 m. – vyresniuoju mokslo darbuotoju, 1961–1965 m. vadovavo Selekcijos sektoriui. 1965 m. balandį paskirtas LŽI Vokės filialo direktoriaus pavaduotoju mokslui, tą pačių metų rugšėjo 1 d. – direktoriumi. Šiose pareigose dirbo trisdešimt trejus metus – iki 1998 m. kovo 18 d. Mokslinę veiklą tęsė dirbdamas LŽI Vokės filialo Augalų selekcijos sektoriaus vedėju,

pastaraisiais metais – pensininkas. Beje, Profesorius – aktyvus Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus narys. Ypač svarbus jo indėlis leidžiant Lietuvos MA mokslo žurnalą „Žemės ūkio mokslai“, atliekant ekspertizes ir kita.

Akad. J. Lazausko, kaip agronomo ir mokslininko, veikla labiausiai susijusi su Pietryčių Lietuvos nederlingos žemės problemomis, lengvos granulometrinės sudėties dirvožemių naudojimo, augalų parinkimo, mokslo žinių pritaikymo ir technologijų plėtojimo klausimais, siekiant padėti Vilnijos krašto žemdirbiams.

Pradėjęs dirbti LŽI Vokės filiale, J. Lazauskas ištraukė į eksperimentinį darbą augalininkystės ir augalų selekcijos srityje. Nepaisant sudėtingo ir daug laiko reikalaujančio administratoriaus darbo, Profesorius buvo ir tyrėjas, vadovavo mokslinių tyrimų darbams, temoms ir programoms.

Gabumų ir atkaklaus darbo dėka palyginti per trumpą laiką J. Lazauskas parengė daktaro disertaciją „Daugiamečių lubinų biologinės savybės agrotechnikos ir selekcijos įtakoje“ ir, 1963 m. ją apgynęs Vilniaus universitete, igijo daktaro laipsnį. Šioje disertacijoje autorius apibendrina savo atliktų daugiamečių (gausialapių) lubinų (*Lupinus polyphyllus* Lind.) tyrimų duomenis, išnagrinėjo selekcijos bei agrotechnikos įtaką biologinėms savybėms ir šių lubinų panaudojimo žemės ūkyje galimybes.

Habilitaciniame darbe „Lubinų auginimas ir panaudojimas Lietuvoje“ (1972 m.), pasiremdamas atliktų tyrimų duomenimis, apibendrina ir išnagrinėjo visų svarbiausių lubinų rūšių (*Lupinus lutens* L., *Lupinus angustifolius* L. ir *Lupinus polyphyllus* Lind.) auginimo ir panaudojimo Lietuvoje klausimus. Ankštinių augalų biologijai, auginimui bei panaudojimui autorius daug dėmesio skyrė ir kituose darbuose. Lubinai iš Vokės filialo plito ir auginami lengvuose šalies dirvožemiuose.

Lietuvos mokslo institucijoms rekomendavus, 1972 m. J. Lazauskas buvo išrinktas Sąjunginės žemės ūkio mokslų akademijos (VASCHNIL, Rusija) nariu korespondentu.

Už nuopelnus Lietuvos žemės ūkio mokslui 1981 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo vardas, už pedagoginę veiklą ir mokslinių kadro rengimą 1986 m. – profesoriaus vardas.

1990 m. J. Lazauskas išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikruoju nariu (akademiku), o 1991 m. prie MA Biologijos, medicinos ir žemės ūkio mokslų skyriaus

įsteigus Žemės ūkio mokslų sekciją, išrenkamas šios sekcijos pirmininku.

Akademikas aktyviai vadovavo MA Biologijos, medicinos ir žemės ūkio skyriuje Žemės ūkio mokslų sekcijai ir daug prisidėjo, kad Lietuvos MA 1995 m. būtų įkurtas savarankiškas struktūrinis Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius. Jis buvo vienas iš iniciatorių 1994 m. įsteigiant Lietuvos MA žurnalą „Žemės ūkio mokslai“, kurio redakcinės kolegijos pirmininku tebėra iki šiol.

Akad. J. Lazauskas yra 10 augalų veislių bendraautoris: tai seradėlių 'Neris', esparcetų 'Žilvinai', 'Meduviai', bulvių 'Aistės', lubinų 'Augiai', 'Trakiai', 'Vilčiai' ir kt.

Lietuvos mokslo institucijose yra kaupiamas įvairių kultūrinių augalų genofondas, nes tik turint gausų genofondą galima išsaugoti geriausias savas veisles, vertingą vietinę medžiagą ir visa tai panaudoti kuriant naujas veisles. Įkuriant šį genofondą bei plėtojant jo veiklą J. Lazauskas taip pat skyrė nemažai dėmesio ir laiko.

Akademikas labiausiai save įamžino reikšmingų agronomijos mokslo raidai publikacijų gausa. Dauguma jo monografijų, mokslo populiarųjų knygų ir straipsnių skirta augalininkystės, selekcijos bei sėklininkystės klausimams, kurių didelę dalį sudaro lengvos granulometrinės sudėties dirvožemyje atliktų mokslinių tyrimų tematika.

Iš viso Akademikas vienas ar su bendraautoriais yra publikavęs 11 knygų ir per 500 mokslinių bei mokslo populiarųjų straipsnių, brošiūrų.

Kaip ypač reikšmingus agronomijos mokslui ir žemės ūkio praktikai reikėtų paminėti šiuos leidinius: *Lubiniai*. Vilnius: Mintis, 1970. 184 p.; *Agrotechnika lengvose dirvose*. Vilnius: Mokslas, 1976. 238 p.; *Augalininkystė Lietuvoje*. Vilnius: Mokslas, 1987. 258 p.; *Žemdirbystė ir gamtosauga*. Vilnius: Mokslas, 1988. 126 p.; *Agronomo sėklininko žinynas*. Vilnius: Mokslas, 1991. 258 p.; *Augalininkystė Lietuvoje 1895–1995*. Dotnuva-Akademija, 1998. 388 p.; *Žemdirbystė lengvose dirvose*. Akademija, 2000. 218 p.; *Silosinės kultūros*. Vilnius: Mintis, 1973. 184 p. (bendr. K. Bečius); *Lauko augalų selekcija Lietuvoje*. Vilnius: Mokslas, 1992. 250 p. (bendr. R. Dapkus); *Lauko augalų sėklininkystė*. Vilnius: Baltic ECO, 1995. 395 p. (bendr. R. Dapkus); *Bulvės*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995. 142 p. (bendr. O. Simanavičienė); *Bulvininkystė Lietuvoje 1900–2000 m.* Vilnius, 2001. 156 p. (bendr. A. Ražukas).

Paminėtinas leidinys *Augalų selekcija* (Vilnius: Lietuvos mokslas, 1998. 295 p.), kurio parengimo ir išleidimo vienas iš iniciatorių ir autorių taip pat buvo J. Lazauskas. Šiame enciklopedinio pobūdžio leidinyje paskelbti straipsniai apima ne tik lauko, bet ir sodo bei daržo augalus, jų selekcijos darbų plėtotę.

Be monografijų ir mokslinių bei mokslo populiarųjų straipsnių, Profesorius yra parašęs įvairių straipsnelių enciklopedijoms. Be to, jis yra vienas iš konsultantų ir autorių rengiant „Žemės ūkio enciklopediją“. Nuo pat savo mokslinės ir mokslo organizacinės veiklos pradžios J. Lazauskas leidybai skiria ypatingą dėmesį.

Ypač svarbią vietą tarp J. Lazausko darbų užima mokslinių kadro rengimas. Labai daug dėmesio bei laiko jis skyrė jauniems mokslininkams ne tik Lietuvos žemdirbystės institute, bet ir Lietuvos žemės ūkio universitete, Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institute bei kitose mokslo ir studijų institucijose. Todėl iš Lietuvos žemdirbystės instituto padalinių Vokės filiale daugiausia (7) mokslininkų pasiekė ir aukščiausią mokslininko laiptelį – apgynė habilitacinius darbus. Akademikui vadovaujant apginta per 20 daktaro disertacijų, dalyvavo 14 habilitacinių darbų komitetų, kuriuose apginti šie darbai, taip pat kitų doktorantūros studijų komitetų darbe.

Daugelį metų dirbdamas LŽI Vokės filialo direktoriumi jis subūrė stiprų kolektyvą mokslininkų, kurie įnešė svarų indėlį į agronomijos mokslo teoriją bei praktiką, daug prisidėjo prie pažangaus ūkininkavimo Pietryčių Lietuvoje.

Svarbus Akademiko indėlis į Lietuvos mokslo tarybos veiklą (atstovavo agrariniams mokslams), į kurią jis žemės ūkio mokslininkų buvo išrinktas 1993 m. ir dirbo iki 1999 m. Taip pat jis dirbo Lietuvos valstybiniame mokslo ir studijų fonde.

Žemės ūkio srities mokslininkai ir specialistai akad. J. Lazauską žino kaip aktyvų įvairių tarybų, komisijų, kuriose buvo sprendžiami įvairūs klausimai, ypač susiję su augalų selekcija, sėklininkyste, gamtos apsauga, narį.

Nors Jubiliasas nešė nelengvą pareigų ir atsakomybės našta, bet daugelį metų išliko labai pareigingas ir reiklus, pirmiausia sau, taip pat tiems, kurie su juo dirbo. Tai nepaprasto darbštumo, stiprios valios ir atsidaavimo darbai asmenybė. Nepaisant to, kad teko vadovauti ir nelengvu laikotarpiu, buvo daug problemų, bet administracinis darbas neužgožė mokslininko. Visą laiką jis išliko pirmiausia mokslininkas, padėjo jaunesniems atrasti šį kelią, o tik paskui buvo administratorius. Tuo turbūt ir galima paaiškinti gausybę įvairių publikacijų bei didelį kiekį nuveiktų kitų darbų.

Lietuvos mokslų akademijos Prezidiumas ir Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius nuoširdžiai sveikina Jubiliasą, linki kuo geriausias visokeriopos sėkmės ir visų vilčių išsipildymo.

Akad. Veronika Vasiliauskienė
Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentė